

ZAKON O DOLGOTRAJNI OSKRBI

*Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in
medgeneracijsko sožitje¹ in Firis Imperl²*

IZJAVA OB SPREJEMANJU SISTEMA ZA DOLGOTRAJNO OSKRBO V SLOVENIJI

Nacionalni sistem in Zakon o dolgotrajni oskrbi v Sloveniji morata biti človeško, strokovno in ekonomsko učinkovita odgovora na staranje prebivalstva. Kot strokovni organizaciji s četrto stoletnim uspešnim delovanjem na tem področju menimo, da morata izhajati iz naslednjih spoznanj in dobrih praks.

1. Pogoji za vzpostavitev sodobnega sistema dolgotrajne oskrbe je politična odločitev, da za dolgotrajno oskrbo namenimo 1,3 % BDP, kakršno je povprečje evropskih držav.
2. Sistem mora izhajati iz celovitega gledanja na oskrbovanca, ki potrebuje predvsem pomoč pri opravljanju vsakodnevnih opravil in šele nato storitve zdravstvenih, socialnih in drugih strok. Čeprav so le-te eden od bistvenih vidikov oskrbe, njihovo osrednje mesto v predlogu onemogoča celovito sodobno humano oskrbo, razvoj njene kakovosti in finančno vzdržnost, še zlasti ob večanju potreb po oskrbi v prihodnje.
3. Sistem mora povezati v dopolnjujočo se celoto vse glavne vire: družinske in druge neformalne oskrbovalce, ki oskrbujejo 75 % potrebnih, znanje in metode vseh relevantnih strok in oskrbovalnih ustanov, primerno motivacijo lokalne skupnosti, da poskrbi za svoje občane, ter državo kot nosilko pravičnega, humanega, razvojno naravnane in finančno vzdržnega sistema dolgotrajne oskrbe.

1 Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje je znanstvena, izobraževalna in razvojna ustanova za to področje, njegova soustanoviteljica je SAZU. Od ustanovitve (1992) spremlja potrebe in razvoj na področju dolgotrajne oskrbe ter razvija sodobne programe, zlasti za razbremenilno usposabljanje oskrbovalcev. V svoji reviji *Kakovostna starost* – edini redni znanstveno-strokovni publikaciji v Sloveniji za področje gerontologije in medgeneracijskega sožitja – je v preteklih 20 letih objavil več sto člankov, poročil o dobrih praksah in raziskavah, prikazov EU in drugih dokumentov o sodobni dolgotrajni oskrbi; o kakovostnem staranju in sožitju generacij je izdal več deset knjig.

2 Firis Imperl je podjetje s četrtoletno izkušnjo pri izobraževanju kadrov za dolgotrajno oskrbo, pri razvoju konceptov in prostorov oskrbovalnih ustanov. Je soavtor evropskega sistema kakovosti za to področje E-Qualin. O oskrbi je publiciral v več domačih in prevedenih knjigah, nekaj let je izdajal revijo o oskrbovanju in socialnem varstvu.

4. V sistemu je treba povezati v celoto zdravstveni, socialni, arhitekturno-infrastrukturni in vzgojno-kulturni vidik oskrbovanja. Nepogrešljivo celoto sodobne dolgotrajne oskrbe sestavljajo: znanja in metode zdravstvenih in socialnih strok, arhitekturno urejanje bivalnih prostorov in sodobni tehnični pripomočki pri oskrbovanju ter vzgojni, medijski in ostali kulturni vplivi na razumevanje in krepitev medgeneracijske solidarnosti v današnjih razmerah. Učinkovit sistem dolgotrajne oskrbe lahko vzpostavimo in razvijamo le, če so v njem vse navedene stroke enovita celota, njihovi politični in upravni resorji v državi in občini pa intersektorsko povezani.
5. Dolgotrajna oskrba mora biti decentralizirano umeščena v krajevno skupnost, kakor je otroško varstvo, država pa mora jamčiti za njeno organiziranost in enakost v dostopnosti, za vzdržen sistem financiranja in minimalne standarde kakovosti, izvajati mora kontrolo nad delovanjem izvajalcev in skrbeti za razvoj sistema.
6. Individualna upravičenost do financiranja iz sistema dolgotrajne oskrbe omogoča – ob sodobni informacijski tehnologiji, dobrih kriterijih za vstop, zagotovljenih standardih oskrbovanja in učinkoviti kontroli nad izvajalci – minimalno porabo sredstev za administracijo. V predlogu predvidene koncesije za vstopanje v javno mrežo, vzpostavljanje povsem novega sistema za vstop in podobne rešitve so slabe. S stroški za administracijo otežujejo finančno vzdržnost sistema, predvsem pa onemogočajo razvoj njegove vsebinske in metodične kakovosti; koncesij na tem področju po Evropi ne uporabljajo.
7. Vlada mora skupaj s pripravo in sprejemanjem sistema in Zakona o dolgotrajni oskrbi poskrbeti za permanentno in kakovostno informiranje in ozaveščanje javnosti o tem sistemu v okviru celote sodobnih potreb in možnosti na področju staranja in s tem povezane krepitev solidarnosti med generacijami.
8. Za krepitev sodobne solidarnosti med generacijami pri oskrbi potrebnih članov družbe je smiselno ob sprejemanju nacionalnega sistema za dolgotrajno oskrbo uvesti po zgledu nekaterih razvitih držav za mlade med 18. in 30. letom starosti *socialno leto* organiziranega služenja v skupnosti (mnogi ga opravljajo prav v sistemu dolgotrajne oskrbe) ter *socialno služenje* ljudi, ki v času brezposelnosti prejemajo socialno pomoč skupnosti.
9. Usodna zapreka pri vzpostavljanju sodobnega sistema dolgotrajne oskrbe je prevlada kateregakoli lobija, ki vede ali nevede enači ta stvarni nacionalni interes s parcialnim interesom svoje skupine, pa najsi je to zasebni kapital, katera od zdravstvenih ali socialnih strok, upravni aparat, zavarovalnica ali politična stranka. Kakovostno staranje – vključno s humano oskrbo v onemoglosti – je enako temeljna potreba slehernega človeka, pereča naloga ob staranju prebivalstva je skupna naloga naše države, staranje slovenskega naroda pa življenjski interes vsakega, ki se razvija v moči slovenske kulture. Ti skupni interesi in naloge so dobra priložnost za sodelovanje vseh političnih, strokovnih in civilnih deležnikov.